



# basic education

Department:  
Basic Education  
**REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

## NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

**GIREDI YA 12**

**XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)**

**PAPILA RA 3 (P3)**

**NYENYANYANA/NYENYANKULU 2015**

**TIMARAKA: 100**

**NKARHI: tiawara ti $2\frac{1}{2}$**

**Papila leri ri na 5 wa tipheji.**

**SWITSUNDZUXO**

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWIMBIRHI:

XIYENGE XA A: Switshuriwa swa xitsalwana 50 wa timaraka

XIYENGE XA B: Switshuriwa swa xitsalwambiko: (2 x 25) 50 wa timaraka

LEMUKA: Vakamberiwa va languteriwa ku hlamula swivutiso SWIMBIRHI eka xiyenge lexi.

2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XA A na swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka ha rona.
4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata (Tirhisa mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele wu va EHENHLA ka xitsalwana.
6. Mikunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i mikunguhato. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati ku hingakanya mikunguhato hinkwayo.
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa nkarhi wa wena hi ndlela leyi:  
XIYENGE XA A: Kwalomu ka 80 wa timinete.  
XIYENGE XA B: Kwalomu ka 35 x 2 wa timinete.
8. Nombora tinhlamulo hilaha swivutiso swi nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
10. Tsala swi saseka no vonaka.

**XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA****XIVUTISO XA 1****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 400–450 wa marito.

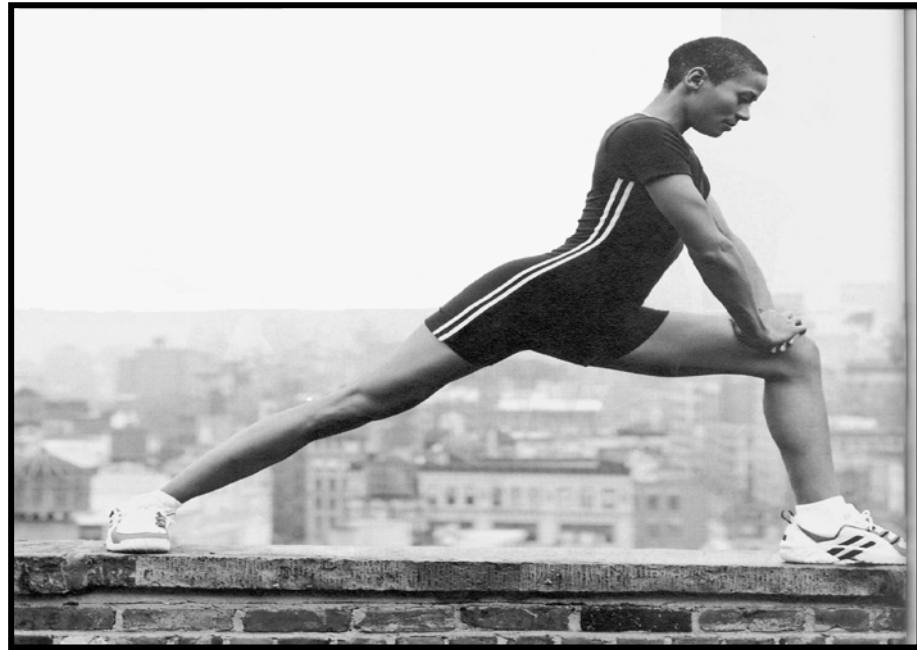
- 1.1 Ndzi te ndzi ku phapha, ndzi tikuma ndzi ri endzeni ka ambulance. [50]
- 1.2 Nyiko yo hlawuleka leyi ndzi nga tshama ndzi nyikiwa yona evuton'wini bya mina. [50]
- 1.3 Vana va masiku lawa va lawuriwa hi vanghana ku tlula vatswari va vona. [50]
- 1.4 Ndza tinyungubyisa hi vumina. [50]
- 1.5 Nhenha yi etelele na vutlhari bya yona. [50]
- 1.6 Xiya swifaniso leswi nga laha hansi, kutani u hlawula xin'we u tsala xitsalwana xa risima hi nhlokomhaka leyi xi ku tselaka yona emiehleketweni.

1.6.1

[Xifaniso lexi xi huma eka magazini ya *Skyways* ya *Nhlangula* 2013]

[50]

1.6.2



[Xifaniso xi huma eka Magazini ya *Real* ya Nyenyanyana 2014]

[50]

1.6.3



[Xifaniso lexi xi huma eka magazini ya *Sowetan Soccer Issue 24*]

[50]

**NTSENGO WA XIYENGE XA A:**

**50**

**XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO****XIVUTISO XA 2****SWILETELO:**

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene, kutani u tsala switsalwambiko hi tona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 180–200 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji YINTSHWA.

**2.1 PAPILA RA XINGHANA**

Tsalela munghana wa wena loyi a lan'weke, a nga ha laviki ku vuyela exikolweni hikokwalaho ko va a feyirile Giredi 12 **papila**, u n'wi khongotela leswaku a vuya. [25]

**2.2 MATIMU YA MUFU**

Malume wa wena u hundzile emisaveni. Tsala **matimu** ya yena lawa ya nga ta hlayiwa hi siku a heleketiwaka hi rona endlwini ya yena yo hetelela. [25]

**2.3 XIVIKO**

Tanihi matsalana wa huvo ya vufambisi bya vantshwa emugangeni wa ka n'wina, tsala **xiviko** lexi u nga ta xi andlalela vatswari mayelana na xiboho lexi mi xi tekeke xa ku ta na tindlela to pfuna vantshwa lava tingheniseke eka khombo ro tirhisa swidzidziharisi. [25]

**2.4 ATIKILI YA MAGAZINI**

Tanihi muteki wa mahungu wa magazini ya Tirhelani. Tsala **atikili** mayelana na ku andza ka makhombo ya le mapatwini lawa ya vangi waka hi lava va tshikaka swifuwo swa vona loko ri perile. [25]

**2.5 MBULAVULO**

Tsala mbulavulo lowu u nga ta wu andlala eka nkhuvo wo tlangela vadyondzi va ka matiriki va xikolo xa n'wina hileswi va paseke hi 100% n'wexemu. [25]

**2.6 N'WANGULANO**

Tsala **n'wangulano** exikarhi ka mudyondzisi na mudyondzi, laha mudyondzisi a nyikaka switsundzuxo eka mudyondzi yoloye hikwakalaho ka leswi a pfumalaka mali yo yisa tidyondzo ta yena emahlweni, kambe a pasile hi tinyeleti eka tidyondzo ta yena hinkwato. [25]

**NTSENGO WA XIYENGE XA B: 50**  
**NTSENGO WA TIMARAKA: 100**